

KONSOLIDACIJA PRAVNIH NAČELA O RAZGRANIČENJIMA MORSKIH PROSTORA I SLOVENSKA “BIJELA KNJIGA” IZ 2006. GODINE

Dr.sc.VLADIMIR-ĐURO DEGAN
Membre de l’Institut de droit international,
Professor emeritus Sveučilišta u Rijeci,
Član suradnik Hrvatske akademije znanosti i
umjetnosti

UDK 341.29 (497.5 : 497.4)
341.225.5 : 341.222 (497.5 : 497.4)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 26.02.2007.
Prihvaćeno za tisak: 11.04.2007.

Arbitražna presuda izrečena u 2006. godini izlaže, između ostaloga, sintezu pravila iz prijašnjih međunarodnih sudskih i arbitražnih presuda o razgraničenjima na moru. U tome aspektu ona će biti od koristi svim državama koje u dobroj vjeri pregovaraju o povlačenju njihovih morskih granica.

Iz uklona tih zaključaka podvrgavaju se kritičkoj analizi zahtjevi izneseni u slovenskoj “Bijeloj knjizi” iz 2006, kojima se svojataju morski prostori koji prema tim pravilima pripadaju Hrvatskoj.

Ključne riječi: razgraničenja na moru, teritorijalno more, epikontinentski pojas, gospodarski pojas, ribolovna prava, historijski naslov.

I. UVOD

Nastavljamo našu kroniku prikaza i analize međunarodne arbitražne i sudske prakse o morskim razgraničenjima s najnovijom presudom Stalnoga arbitražnog suda od 11. travnja 2006, u sporu između Barbadosa i Trinidada i Tobaga. Iako ovaj pisac neprestano naglašava potrebu izučavanja te prakse,¹ on se osobno osjeća kao posljednji majstor nekih zanata u nas, poput kišobranara ili onih koji izrađuju kotlove za pečenje rakije, koji ne može naći mladoga šegrtu.

Naime, ne čini se naročito sretnim razmišljati o povjeravanju sudskom rješavanju spora o morskim granicama s nekom susjednom državom i pri tome isključivo se oslanjati na ljude koji nisu sasvim dobro upoznati s arbitražnom i sudskom praksom o tim pitanjima. Ta se praksa ne daje upoznati čitanjem prikaza presuda, uključujući i onih iz pera ovoga pisca, bez pažljive analize njihovih često opširnih tekstova na jeziku na kojemu su izrečene.

¹ Vidi napomene o tome u našoj raspravi “*Uti possidetis* i crta sredine u kopnenim i morskim razgraničenjima - presuda Međunarodnog suda u Haagu Kamerun/Nigerija iz 2002 -”, *Poredbeno pomorsko pravo - Comparative Maritime Law* 2003, br.157, str.1-3.

U žaru polemika sa susjednom državom diskurs političara ili pravnika koji ne poznaju tu praksu veoma je različit od diskursa međunarodnih sudaca i arbitara koji se oslanjaju na promišljanja i na presedane iz prijašnjih presuda. Neka za nas jednostavna i samorazumljiva pravna pravila iz tih oblasti pokazuju se da imaju više značenja, ovisno o okolnostima svakoga slučaja. Stoga, čak kada smo u pravu, važno je uvijek upoznati se sa svim mogućim aspektima primjene tih pravila i u tome nam baš ništa ne smije ostati nepoznato.

Isto tako, ukoliko mi smatramo da sa Slovenijom imamo neriješen spor o bočnom razgraničenju samo prostora unutrašnjih voda i teritorijalnoga mora, to nikako ne znači da iz naše analize smijemo apstrahirati sudske presude koje se odnose na razgraničenje morskih prostora između država čije obale leže sučelice, a napose presude o razgraničenjima epikontinentškoga i gospodarskog pojasa. Upravo će nam prikaz ove najnovije arbitražne presude potvrditi činjenicu da međunarodna judikatura o morskim razgraničenjima čini cjelinu, a da nekolicina presuda koje se odnose isključivo na razgraničenje teritorijalnoga mora ne dokazuje praktično ništa.

U ovo vrijeme nemoguće je u Hrvatskoj raspravljati o ovim pitanjima, a ne uzeti u obzir "Bijelu knjigu" koju je slovensko Ministarstvo vanjskih poslova objavilo u 2006. godini. U njoj se formuliraju i preciziraju zahtjevi te države glede morskih prostora na sjevernom Jadranu.

Taj službeni akt Slovenije sadrži neke činjenično netočne navode, a njegov opširan prikaz prakse slovenskih lokalnih vlasti u spornim morskim prostorima prije 1990. godine nepotpun je jer niječe praksu hrvatskih organa koja pobija slovenske zaključke. Ali čak da su svi ti navodi točni i potpuni, oni su u razgraničenjima morskih prostora između dviju država pravno irelevantni. Zbog toga je osvrt na njih ovdje mogao biti izostavljen.

U drugom dijelu ove rasprave tumači se pravna utemeljenost ili neutemeljenost glavnih slovenskih zahtjeva prema Hrvatskoj. Uz to smo se osvrnuli i na neke navode o "historijskim pravima", posebno zanimljive u svjetlosti ove rasprave.

Ovdje je ipak izostala dubinska analiza slovenske "Bijele knjige" i nekih slovenskih zakona iz aspekta domašaja jednostranih akata država u pozitivnom međunarodnom pravu. Ali dovoljno je napomenuti da slovenska obrazloženja tih akata "*laisent à désirer*". Njihova pravnička razina odražava inače veoma mali broj znanstvenih rasprava iz međunarodnog prava mora objavljenih na slovenskom jeziku.

II. ARBITRAŽNA PRESUDA IZ 2006. GODINE

Geografski kontekst te parnice. Najnovija arbitražna presuda, izrečena 11. travnja 2006. godine,² odnosi se na razgraničenje prostora epikontinenteskoga i gospodarskog pojasa parničnih strana jedinstvenom morskom granicom, ali izvan njihova teritorijalnog mora. Strane u tome postupku bile su otočne države u Karipskom moru Barbados, te Trinidad i Tobago. Njihove obale leže sučelice. Stoga je taj spor imao gotovo sve geografske značajke različite od onih u sporu Slovenije sa Hrvatskom.

Barbados čini jedinstven otok od 441 kvadratnoga kilometra s 272.000 stanovnika. U veljači 1978. usvojio je zakon glede ustanovljenja morskih granica i jurisdikcije (*"Act to provide for the establishment of Marine Boundaries and Jurisdiction"*), kojim je proglasio svoju jurisdikciju na gospodarskom pojasu izvan teritorijalnoga mora.

Država Trinidad i Tobago čini otočje u blizini obale Južne Amerike, udaljeno od obale Venecuele samo nešto više od 7 morskih milja. Ta država obuhvaća 4.828 kvadratnih kilometara s 1.208.000 stanovnika. Njezin južni otok Tobago, od oko 300 kvadratnih kilometara s oko 54.100 stanovnika, udaljen je od Barbadosa u najužem dijelu 19 milja. Zakonom iz 1986, ta se zemlja proglasila arhipelaškom državom temeljem propisa iz Konvencije UN o pravu mora iz 1982. godine (dalje: "Konvencija iz 1982"). Stoga se od njezinih ravnih arhipelaških crta mjeri širina teritorijalnoga mora, epikontinenteskog i gospodarskog pojasa.

Sedamdeset milja sjeverozapadno od Trinidada i Tobaga počinje lanac vulkanskih otočića poznatih pod zajedničkim nazivom Otoka Zavjetrine (Windward Islands). Njih čine danas neovisne države: Grenada, Grenadini, St.Vincent, St. Lucia i Dominica, ali i francuski prekomorski teritoriji Martinique i Guadelupe, uz neke druge. Iako je udaljen na 116 milja od najbliže St.Lucie, Barbados ne pripada tome otočju, ali s njime zajedno čini dio otočja Malih Antila.

Trinidad i Tobago je u tijeku postupka insistirao na dva odijeljena sektora razgraničenja. U zapadnom sektoru obale parničnih strana leže sučelice. Ali s obzirom da se svi ti otoci nalaze na istočnom rubu Malih Antila, u Atlantskom tj. istočnom sektoru u pitanju su veliki prostori epikontinenteskoga i gospodarskog pojasa, dakle ne više na Karibima nego na Atlantiku. Arbitražni tribunal nije načelno prihvatio tu podjelu, a napose ne tvrdnju Trinidada i Tobaga da se na istoku ne radi o razgraničenju primjenom crte sredine i posebnih okolnosti između obala koje leže sučelice, nego temeljem "adjacencije", tj. blizine obalama svake od parničnih strana. Tribunal je istaknuo da su pravna pravila glede razgraničenja svih tih prostora jedinstvena.

Pokretanje parnice i ustanovljenje Arbitražnoga tribunala. Ova je parnica prva koja je jednostrano pokrenuta tužbom Barbadosa temeljem XV. dijela Konvencije iz 1982, dakle ne uzajamnim kompromisom stranaka. Na početku postupka obje su se

² Vidi njezin tekst s uvodnim objašnjenjem - *International Legal Materials* 2006, No.4, pp.798-869.

strane suglasile da od Stalnoga arbitražnog suda u Haagu zatraže usluge tajništva. Time se tu radi o presudi u okviru Stalnog arbitražnog suda, ali je sam Tribunal ustanovljen temeljem članka 287. Konvencije iz 1982. i u skladu s njezinim Aneksom VII. o arbitraži.

Temeljem članka 3. toga Aneksa strane su zajedničkim sporazumom ustanovile Arbitražni tribunal od pet članova u sljedećem sastavu: predsjednik: Stephen M. Schwebel iz Sjedinjenih Država (prijašnji predsjednik Međunarodnoga suda); članovi: profesori iz Britanije Ian Brownlie i Vaughan Lowe, profesor iz Čilea Francisco Orrego Vicuña, te Sir Arthur Watts također iz Britanije.³ Usmena se rasprava vodila u Londonu, dok je sama presuda jednoglasno bila izrečena u Palači mira u Haagu.

Nadležnost Tribunala. Da prilikom izjave o sukcesiji Konvencije iz 1982. Slovenija nije isključila iz obvezatnih postupaka koji dovode do obvezujućih odluka,⁴ sporove o tumačenju ili primjeni njezinih članaka 15, 74. i 83, Hrvatska bi kao druga stranka te Konvencije imala pravo jednostrano pokrenuti taj postupak, kako je to u ovom slučaju učinio Barbados.⁵ Tada bi autoritativno tumačenje odredaba iz XV. dijela Konvencije, glede rješavanja sporova iz te presude, imalo važnost kao presedan i za spor između Hrvatske i Slovenije. Ukoliko bi Slovenija naknadno povukla taj fakultativni izuzetak, inače dopušten člankom 298-(1)-(i) Konvencije, a što je teško očekivati, nalazi iz te arbitražne presude primjenjivali bi se *mutatis mutandis* i na taj spor.

U konkretnom slučaju Barbados je ustvrdio da Tribunal ima nadležnost u parnici koju je on pokrenuo, ali da nema nadležnost i glede dopunskoga elementa koji je istaknuo Trinidad i Tobago o razgraničenju epikontinenteskoga pojasa u Atlantiku izvan 200 milja od polazne crte. Trinidad i Tobago je tvrdio suprotno: Tribunal nema nadležnost u tome sporu, ali ako bi ju ipak ustanovio, bio bi nadležan da utvrdi i granice u prostorima izvan 200 milja.

Tribunal je u toj presudi pažljivo protumačio domašaj obveza stranaka iz članaka 74. i 83, te iz XV. dijela Konvencije iz 1982. (par.188-218). S obzirom da (za razliku od Slovenije) niti jedna stranka nije dala izjavu koju dopušta spomenuti članak 298-

³ Ovaj posljednji bio je posebni pregovarač u pregovorima o sukcesiji bivše Jugoslavije koji su doveli do Bečkoga sporazuma o pitanjima sukcesije iz 2001. Upadljivo je da se države ni u ovom postupku nisu opredijelile ni za jednoga prijašnjeg ili sadašnjeg člana Međunarodnog tribunala za pravo mora u Hamburgu, niti su samom tome Tribunalu zajednički povjerile nadležnost za rješavanje toga spora.

⁴ Propisi o tim obvezatnim postupcima koji dovode do obvezujućih odluka predviđeni su u Odsjeku 2. XV. dijela Konvencije, i to u njezinim člancima 286-296.

⁵ Članci 15, 74. i 83. Konvencije predviđaju pravila o razgraničenju teritorijalnoga mora, gospodarskoga i epikontinenteskoga pojasa. Dok su članci 74. i 83. sadržajno isti (iako ne propisuju nikakve kriterije samoga razgraničenja), članak 15. izričito ne predviđa da će, u slučaju nepostizanja sporazuma između stranaka u razumnom roku, zainteresirane države biti obvezatne pribjeći postupcima predviđenima u dijelu XV. Konvencije. To možda stoga što članak 15. izričito predviđa kao kriterije razgraničenja teritorijalnoga mora: crtu sredine i historijski naslov ili druge posebne okolnosti. Ali unatoč tim formalnim razlikama, XV. dio Konvencije primjenjuje se i na neriješene sporove o razgraničenju teritorijalnoga mora.

(1)-(i), na njihov se spor primjenjuju odredbe iz Odsjeka 2. XV. dijela o obvezatnim postupcima koji dovode do obvezujućih odluka (par.204).

Također niti jedna stranka nije unaprijed odredila neki od postupaka predviđenih člankom 287. kao za nju obvezujući, i to: pred Međunarodnim tribunalom za pravo mora u Hamburgu; ili Međunarodnim sudom u Haagu; ili pred arbitražnim tribunalom u skladu s Aneksom VII; ili pred posebnim arbitražnim tribunalom u skladu s Aneksom VIII. Konvencije. Time se smatra da su temeljem točke 3. toga članka obje prihvatile postupak arbitraže u skladu s Aneksom VII. (par.191).

Obje su strane vodile neuspješne pregovore o predmetu toga spora još od konca sedamdesetih godina 20. stoljeća, pa sve do podnošenja tužbe Barbadosa 16. veljače 2004. Tribunal nije prihvatio zahtjev Trinidada i Tobaga da se nakon pokretanja ovoga arbitražnog postupka obavi između strana još jedna obvezna razmjena mišljenja, kako to inače predviđa članak 283(1). Konvencije. Time je on otklonio formalističko tumačenje odredaba iz XV. dijela Konvencije, jer produljeni pregovori ne bi imali nikakve svrhe (par.199, 202-204).

Tribunal je tako utvrdio: (i) da je nadležan da jedinstvenom morskom granicom razgraniči epikontinentski i gospodarski pojas strana u sporu tamo gdje se njihovi zahtjevi preklapaju; (ii) da je nadležan da odredi morsku granicu u prostoru epikontinentskoga pojasa izvan 200 milja u Atlantiku (o tome će dalje biti više riječi); ali (iii) da nije nadležan da donese odluku o ribolovnom režimu koji se ima primijeniti u dijelu gospodarskoga pojasa Trinidada i Tobaga, što je bio alternativni zahtjev Barbadosa (par.217, 384). I o tome će biti riječi.

Tribunal je potvrdio i pravno pravilo prema kojemu on nije nadležan u određivanju morskih granica svake od parničnih strana s bilo kojom trećom državom, i da stoga njegova presuda ne dira u položaj tih trećih država glede njihovih granica (par. 218).

Primjenljivo pravo. Ovo važno izlaganje u toj presudi otpočinje citatom članka 293(1). Konvencije iz 1982, prema kojemu sud ili tribunal koji je nadležan na temelju Odsjeka 2. XV. dijela, "primjenjuje odredbe ove Konvencije i druga pravila međunarodnog prava koja nisu s njom u suprotnosti". Dakle, odredbe iz Konvencije imaju prednost u primjeni u odnosu na druga pravna pravila (par.220).⁶

Da je bilo u pitanju razgraničenje i teritorijalnoga mora, Tribunal bi se dalje pozvao na članak 15. Konvencije. Ali se on ograničio na članke 74(1). i 83(1). glede razgraničenja epikontinentskoga i gospodarskog pojasa. U tome se pogledu u presudi navodi: "Kada se radi o državama čije obale leže sučelice ili se nalaze u produžetku, razgraničenje tih morskih prostora 'ostvaruje se sporazumom na temelju međunarodnog prava, kako je ono navedeno u članku 38. Statuta Međunarodnog suda, radi postizanja pravičnog

⁶ U stavku 2. članka 293, koji se u presudi također citira, predviđa se mogućnost jednaka onoj iz članka 38(2). Statuta Međunarodnog suda, do čije primjene do sada nije došlo: "Stavak 1. ne dira u ovlast suda ili tribunala, koji je na temelju ovoga Odsjeka nadležan, da odlučuje *ex aequo et bono*, ako se stranke o tome sporazume".

rješenja” (par.221). Za razliku od članka 15, taj zajednički propis, dakle, ne predviđa nikakve kriterije razgraničenja tih prostora.

Dalje slijedi objašnjenje: “Ta na izgled jednostavna i neprecizna formula u stvari dopušta široko razmatranje pravnih pravila sadržanih u ugovorima i običajnom pravu relevantnima između strana, i dopušta razmatranje općih načela međunarodnog prava, kao i doprinosa odluka međunarodnih sudišta i učenih pisaca u svrhu razumijevanja i tumačenja toga skupa pravnih pravila” (par.222).

Postupak razgraničenja. Ovaj također veoma važan dio presude počinje s navodom: “Kao rezultat gore navedenoga razvoja u pravu, danas je dobro ustanovljeno da je polazište svakoga razgraničenja pravni naslov (“*entitlement*”) države nad datim morskim prostorom, u ovom slučaju jednako glede gospodarskoga i epikontinenteskoga pojasa” (par.224).

Tu se aludira na temeljno pravilo prema kojemu kopno dominira morem, tj, da obalna država nema pravni naslov nad morskim prostorima koji se ne prostiru u produžetku njezine obale. To *a fortiori* važi pri razgraničenju teritorijalnoga mora između država u prostorima užima od 24 milje između njihovih obala. Ali Tribunal dalje objašnjava pojedinosti razgraničenja gospodarskog i epikontinenteskoga pojasa, i to na mnogo većim udaljenostima. Ti su navodi za znanost i međunarodnu praksu toliko važni da ih ovdje prevodimo u cijelosti.

“U vrijeme kada je epikontinentiski pojas bio glavni nacionalni morski prostor izvan teritorijalnoga mora, taj pravni naslov nalazio je svoju osnovu u konceptu prirodnoga produžetka (*Epikontinentiski pojas u Sjevernom moru*, I.C.J. Reports 1969, p.4). Ali su naknadni nastanak i konsolidacija gospodarskoga pojasa predstavljali novi pristup zasnovan na udaljenosti od obale” (par.224).

“U stvari koncept udaljenosti kao osnova pravnoga naslova postao je sve više uzajamno prožet s onim prirodnoga produžetka. Ta uska uzajamna veza je najviša u definiciji epikontinenteskoga pojasa prema članku 76. Konvencije iz 1982, gdje su oba koncepta dobila komplementarne uloge. Ista uzajamna veza postala je očita u režimu gospodarskoga pojasa prema članku 56. te Konvencije, s obzirom da je udaljenost jedina osnova pravnoga naslova države nad morskim dnom i podzemljem i vodama iznad njih” (par. 225).

Ovdje nam valja istaknuti da gornji navod nikako ne znači da bi neka država imala pravo na epikontinentiski pojas koji predstavlja prirodni produžetak od kopna neke druge države. Ali se prema Konvenciji iz 1982. i epikontinentiski i gospodarski pojas prostiru do udaljenosti od 200 milja od polazne crte bez obzira na dubinu i geomorfološke značajke morskoga dna. Prirodni produžetak “do vanjske crte kontinentalne orubine” ostao je jedini naslov glede epikontinenteskoga pojasa preko udaljenosti od 200 milja.

“Unatoč nekim ranim sumnjama o daljem postojanju koncepta epikontinentškoga pojasa unutar prostora koji pripada obalnoj državi temeljem njezina naslova nad gospodarskim pojasom, postalo je jasno da ovaj posljednji nije apsorbirao prvi i da oba koegzistiraju, uz značajan zajednički element proizišao iz činjenice da je unutar 200 milja od polaznih crta države, udaljenost osnova naslova svakoga od njih (*Libija/Malta*, I.C.J. Reports 1985, p.13)”, (par.226).⁷

“Trend ka harmonizaciji pravnih režima neizbježno je doveo do drugoga razvoja, iz razloga oportunitosti i potrebe izbjegavanja praktičnih teškoća, (i to) do jedinstvene morske granice između država čiji se pravni naslovi preklapaju” (par.227).

“Korak koji je u procesu traganja za pravnim pristupom morskomu razgraničenju slijedio, bio je složeniji i odnosio se na specifične kriterije primjenljive na samo obavljanje razgraničenja. To najprije stoga što su sudovi i tribunali imali urođenu nesklonost da pridaju prednost elementima koji su usko vezani uz epikontinentški pojas na uštrb onih koji su više vezani uz gospodarski pojas, ili obrnuto. Traganje za neutralnim kriterijima geografske naravi na koncu je prevladalo nad kriterijima specifičnima za neki prostor, poput geomorfološkoga aspekta ili kriterija vezanih uz resurse kao što je raspodjela ribljih naselja, i to uz veoma malobrojne iznimke (*Jan Mayen*, I.C.J. Reports 1993, p.38)” (par.228).

“Postojao je drugi izvor složenosti u potrazi za općenito prihvaćenim pravnim pristupom morskomu razgraničenju. Otpočetka su sudovi i tribunali uzimali u obzir elemente pravičnosti pri određivanju granične crte u morskim prostorima. Taj je pristup također stipuliran u člancima 74. i 83. Konvencije iz 1982, povezan sa širokim pozivanjem na međunarodno pravo, kako je to prije objašnjeno” (par.229).

“Pravična razmatranja (*equitable considerations*) sama su po sebi neprecizan koncept u svjetlosti potrebe za stabilnošću i sigurnošću glede rezultata pravnoga procesa. Neki rani pokušaji međunarodnih sudova i tribunala da definiraju ulogu pravičnosti rezultirali su ka udaljavanju rezultata od uloge prava, i stoga su u toj oblasti vodili ka stanju konfuzije (*Tunis/Libija*, I.C.J. Reports 1982, p.18).⁸ Potreba za predvidljivim i objektivno određenim kriterijima u razgraničenju, nasuprot subjektivnim nalazima bez precizne pravne ili metodološke osnove, naglasila je da se pravičnost smješta unutar prava, a ne izvan njega (*Libija/Malta*, I.C.J. Reports 1985, p.13)” (par.230).

⁷ Ono prvo prije je bilo mišljenje i ovoga pisca. On je smatrao da proglašenjem svoga gospodarskoga pojasa obalna država u njemu apsorbira njegovo morsko dno i podzemlje do njegove krajnje udaljenosti. To, naime, proizlazi iz članka 56(1a). Konvencije iz 1982. Stoga smo zastupali gledište da epikontinentški pojas kao samostalan institut postoji sve dok obalna država ne proglasi svoj gospodarski pojas, te u svim slučajevima izvan granica od 200 milja. Cf., *Međunarodno pravo mora* u miru i u oružanim sukobima, Rijeka 2002, str.59, 69-70. Međutim, s obzirom na dosljednu sudsku i arbitražnu praksu o ovom pitanju, koju je ova posljednja presuda potvrdila, ne preostaje nam drugo nego da naše gledište s njome usuglasimo.

⁸ Vidi kratak osvrt o tome - V.Đ. Degan, *op.cit.*, *supra*, n.1, str.22-24.

Ovaj se pisac može pohvaliti da je neizravno pridonio razvoju međunarodne judikature koji je doveo do rezultata potvrđenih gornjim konciznim i točnim zaključcima ovoga Tribunala. On je na temelju analize prijašnje arbitražne prakse o pitanjima izvan predmeta ove rasprave, došao do zaključka da ne postoji ništa slično objektivno datim "općim načelima prava i pravičnosti", ili nekim "pravičnim načelima" nasuprot pravilima pozitivnoga međunarodnog prava.⁹ Pravičnost je tek subjektivni osjećaj suca ili državnih pregovarača o pravednom i nepravednom kada odlučuju o nekom konkretnom slučaju. Ona može biti *infra legem*, *praeter legem* ili *contra legem*.

U kasnije objavljenoj raspravi ovaj je pisac podvrgnuo kritici nalaze Međunarodnoga suda u presudama o *Epikontinentskom pojasu u Sjevernom moru* iz 1969, *Tunis/Libija* iz 1982. i *Libija/Malta* iz 1985. Sud je u njima bezuspješno pokušavao formulirati sadržaj "pravičnih načela" kao navodnih načela i pravila međunarodnoga prava, na koja se inače neprestano pozivao.¹⁰ Sud, a napose arbitražni tribunali, potom su počeli mijenjati terminologiju. Umjesto o "pravičnim načelima", počeli su raspravljati o "pravičnim kriterijima" ili "pravičnim razmatranjima", sve dok nisu nadošli na stavove potvrđene u ovoj posljednjoj presudi.

Ali taj konfuzni razvoj, koji je u tome pogledu pospješio isticanje pravno neosnovanih zahtjeva nekih država, ipak je doveo do nekih objektivnih kriterija koje dalje ističe ova presuda.

"Identifikacija relevantnih obala koje se naslanjaju na prostor koji valja razgraničiti jedan je od tih objektivnih kriterija, koji se odnosi na sam izvor pravnoga naslova nad morskim prostorom. Načelo ekvidistance (crte jednake udaljenosti) kao metoda razgraničenja u nekim posebnim geografskim okolnostima bila je još jedno takvo objektivno određenje" (par. 231).

"Traženje pristupa koji bi uskladio potrebu predvidljivosti i stabilnosti u okviru vladavine prava, uz potrebu fleksibilnosti u rezultatu koji bi trebao zadovoljiti pravičnost, rezultirali su utvrđivanjem mnoštva kriterija i metoda razgraničenja. Načelo da bi razgraničenje trebalo izbjeći zadiranje jedne strane u prirodni produžetak druge, ili njegov ekvivalent glede gospodarskoga pojasa (*Epikontinentski pojas u Sjevernom moru*, I.C.J. Reports 1969, p.4; *Zaljev Maine*, I.C.J. Reports 1984, p.246; *Libija/Malta*, I.C.J. Reports 1985, p.13), izbjegavanje koliko je moguće presijecanja morskih projekcija od relevantnih obalnih crta (*Zaljev Maine*, I.C.J. Reports 1984,

⁹ Cf., V.D. DEGAN: *L'équité et le droit international*, (Martinus Nijhoff), La Haye 1970, pp.4, 5, 8-11, 15-17.

¹⁰ Cf., "Equitable Principles in Maritime Delimitations", *Le droit international à l'heure de sa codification*, Etudes en l'honneur de Roberto Ago, vol.II, Milano (Giuffrè) 1987, pp.107-137. Vidi također, "La justice, l'équité et le droit international", *Mélanges en l'honneur de Nicolas Valticos, Droit et justice*, Paris 1999, pp.89-100; "La raison, l'équité et le droit dans les délimitations maritimes", *Espaces et ressources maritimes 1999-2000*, n°13, Paris, pp.101-116. Vidi na hrvatskom jeziku - *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima*, Rijeka 2002, napose str.411-415.

p.246), te briga da se izbjegne disproportionalan rezultat (*Libija/Malta*, I.C.J. Reports 1985, p.13), sve su to kriteriji nastali u tome kontekstu" (par.232).

"Ti kriteriji mogu ili ne moraju biti pogodni pri obavljanju razgraničenja u svjetlosti specifičnih okolnosti svakoga slučaja. Utvrđivanje relevantnih okolnosti time je postalo neophodan korak u određivanju pristupa razgraničenju. To se određivanje sve više vezuje uz geografske čimbenike, s posebnim razmatranjem duljine i konfiguracije odnosnih obalnih crta i njihove značajke leže li sučelice, ili u produžetku, ili u nekom drugom odnosu (*Zaljev Maine*, I.C.J. Reports 1984, p.246). To ne znači da su time napušteni kriteriji od značenja za epikontinentski pojas, jer su epikontinentski i gospodarski pojas zajedno relevantni konstitutivni elementi integrirani u čitav proces razgraničenja, (i to) napose kada treba odrediti jedinstvenu morsku granicu" (par.233).

Ovaj značajan dio te presude naveli smo u našem prijevodu doslovce upravo stoga što on ukazuje na to da je razgraničenje svih morskih prostora manje više jedinstven proces, uz uzimanje u obzir relevantnih okolnosti svakoga slučaja u pitanju. Pozivajući se na prijašnju judikaturu, taj dio presude formulira na koncizan način čitav taj postupak razgraničenja. I bilo da se isključivo radi o razgraničenju prostora teritorijalnoga mora između susjednih država, ili o određivanju jedinstvene morske granice u teritorijalnom moru i u susjednim epikontinentskom i gospodarskom pojasu, ili samo o jedinstvenoj granici ovih dvaju posljednjih prostora, sud ili tribunal će pribjeći istom postupku razgraničenja.

Tribunal je potom izložio neke druge važne opservacije također općenite naravi, ali napose važne za parnicu o kojoj je odlučivao.

Povlačenje jedinstvene morske granice u prostoru epikontinentskoga i gospodarskog pojasa bilo je zahtjev Barbadosa, ali ne i Trinidada i Tobaga. Ipak je Tribunal istaknuo da se praksa država, uz veoma rijetke iznimke,¹¹ priklonila povlačenju takvih jedinstvenih granica, što je potvrđeno i u međunarodnoj judikaturi. Iako, dakle, ne postoji *communis opinio juris* glede postojanja takvoga običajnog pravila, Tribunal je u okviru svoje sudačke diskrecije slijedio tu općenito prihvaćenu praksu (par.234-235).

Drugo je pitanje duljine relevantnih obala svake od parničnih strana u prostoru razgraničenja. Tribunal je priznao da očiti disparitet i disproportionalnost u toj duljini čini relevantnu okolnost glede mogućega odstupanja od crte sredine. Ali je odlučno odbacio da bi se sporni morski prostori smjeli dijeliti između strana temeljem matematičke procjene toga odnosa (par.236-238).

"Razlog da duljina obala ima odlučujući utjecaj na razgraničenje je taj što je obala osnova pravnoga naslova nad morskim prostorima, te stoga ona čini relevantnu okolnost koja se mora razmotriti u svjetlosti pravičnih kriterija. U mjeri u kojoj neka

¹¹ Najvažnija među tim inače rijetkim iznimkama je Ugovor o tjesnacu Torres (*Torres Strait Treaty*) između Australije i Papue Nove Gvineje. Njime su povučene različite crte razgraničenja u epikontinentskom i u gospodarskom pojasu, tj. ribolovnim zonama tih država.

obala dodiruje područje u kojemu se zahtjevi preklapaju, ona će imati jak utjecaj na razgraničenje, utjecaj koji rezultira ne samo od općega smjera obale, nego također i od njegove radijalne projekcije u prostoru u pitanju" (par.239).

Ali proporcionalnost čini posljednju etapu testa pravičnoga razgraničenja. "Ona služi za provjeru crte razgraničenja do koje se može doći pri razmatranju različitih drugih čimbenika, kako bi se time osiguralo da je konačan rezultat pravičan i time u skladu s primjenljivim pravom iz Konvencije iz 1982. (par.240).

Za razliku od gornjega, Tribunal je zaključio da kriteriji koji se odnose na resurse (riblja naselja, izvori nafte i plina), nisu u judikaturi općenito primjenjivani kao relevantne okolnosti, osim ukoliko bi razgraničenje imalo katastrofalne posljedice po stanovništvo odnosno države (par.241).

U presudi se potom formulira postupak razgraničenja u užemu smislu. Njime se u stvari popunjava prazninu u zajedničkom tekstu članaka 74(1). i 83(1). Konvencije iz 1982. Budući da se taj postupak podrazumijeva i u određenijem tekstu članka 15. te Konvencije, ta se pravila po našem mišljenju odnose na razgraničenja svih morskih prostora, uključujući i teritorijalno more. U tome iskazu, koji potvrđuje sudsku i arbitražnu praksu iz brojnih prijašnjih parnica, možemo gledati pravno pravilo općenite naravi, ali nikako ne neku imperativnu normu općega međunarodnog prava (*jus cogens*).

"Određivanje crte razgraničenja normalno slijedi postupak u dva koraka. Najprije se povlači privremena crta ekvidistance (jednakih udaljenosti od obala) kao hipoteza i praktično polazište. Iako je ona praktično polazište, sama ekvidistanca u mnogim okolnostima neće osigurati pravičan rezultat u svjetlosti posebnosti svakoga specifičnog slučaja. Drugi korak stoga zahtijeva ispitivanje te privremene crte u svjetlosti relevantnih okolnosti koje su u svakom posebnom slučaju specifične, kako bi se odlučilo je li potrebno prilagoditi privremenu crtu ekvidistance da bi se postigao pravičan rezultat (*Kamerun/Nigerija*, I.C.J. Reports 2002, p.303; Prosper Weil, *Perspectives du droit de délimitation maritime* p.223 (1988)). Taj se pristup obično naziva principom "ekvidistance/relevantnih okolnosti" (*Kamerun/Nigerija*, I.C.J. Reports 2002, p.242)" (par.242).

"Postupak postizanja pravičnoga rezultata time je ograničen pravnim načelom, napose glede čimbenika koji se mogu uzeti u obzir" (par.243).

Tribunal pri tome napose naglašava: "Nadalje je potrebno da je razgraničenje u skladu s pravnim načelom ustanovljenim u slučajevima koji su odlučeni, kako bi se pomoglo pregovorima između država u drugi sporovima u potrazi za pravičnim rješenjem, što se zahtijeva u člancima 74. i 83. Konvencije" (*ibid*).

U presudi se dalje precizira: "Unutar ograničenja koja nameće pravo, Tribunal smatra da on ima i pravo i dužnost da vrši sudačku diskreciju u postizanju pravičnoga rezultata. Rijetko će, ako ikada, biti moguća jedna crta kao jedino pravična. Tribunal

mora vršiti svoju procjenu kako bi odlučio o crti koja je po njegovu mišljenju koliko je god moguće i pravična i praktično zadovoljavajuća, da bi se u isto vrijeme držao zahtjeva za postizanjem stabilnoga pravnog rezultata. Sigurnost, pravičnost i stabilnost su tako integralni dijelovi postupka razgraničenja" (par.244).

Već smo naveli da i članak 15. Konvencije također implicira postupak razgraničenja u dva koraka.¹² Ali kada se radi o razgraničenju teritorijalnoga mora na udaljenostima ne većima od 24 milje, ukoliko disparitet duljine relevantnih obala u prostoru razgraničenja odnosnih država nije izrazit, rijetko će kada druge relevantne okolnosti opravdavati odstupanje od crte sredine.¹³

Ali i sudske presude o razgraničenjima epikontinentskoga i gospodarskog pojasa na mnogo većim udaljenostima ukazuju na to da se, osim mogućega dispariteta u duljini obala, druge relevantne okolnosti procjenjuju uz krajnji oprez i u svakom slučaju na restriktivan način. Time crta sredine, ili blaga odstupanja od nje, prevladuje u najvećem broju morskih razgraničenja.

Tribunal je tako i u ovoj konkretnoj parnici najprije povukao privremenu crtu sredine mjereći ju od suprotstavljenih obala parničnih strana, i to na svim morskim prostorima koje je neka od njih zahtijevala. Potom je ispitivao zahtjeve svake od strana za odstupanjem od te crte, zajedno sa činjeničnim i pravnim argumentima koje su one iznosile u svoju korist.

Na zapadnom sektoru u Karibima značajno odstupanje od crte sredine tražio je Barbados. U prostoru Atlantika to je zatražio Trinidad i Tobago.

Razgraničenje u zapadnom sektoru. Barbados je tražio povlačenje granice u svoju korist na svim morskim prostorima oko otoka Tobago nasuprot njegovo obali, i to izvan teritorijalnoga mora od 12 milja. Ta je zemlja temeljila svoj zahtjev na tri činjenična elementa: (1) postoji stoljećima star zanatski ribolov barbadoskih ribara u vodama oko otoka Tobaga; (2) ribari Barbadosa ovisni su o ribolovu u tome području; (3) ribari Trinidada i Tobaga ne love ribu u tome području (par.125). Glavna ribolovna vrsta u tim prostorima su leteće ribe.

U pismenom i usmenom postupku Barbados je iznosio obilje tvrdnji koje je Trinidad i Tobago sve osporio kao neistinite, a Tribunal ih je odbacio. Tvrdio je da su ribari s

¹² Evo njegova teksta koji je istovjetan s člankom 12(1). Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958: "Kad obale dviju država leže sučelice ili međusobno graniče, nijedna od tih dviju država nije ovlaštena, ako među njima nema suprotnog sporazuma, proširiti svoje teritorijalno more preko crte sredine, kojoj je svaka točka jednako udaljena od najbližih točaka polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora svake od tih dviju država. Ova se odredba, međutim, ne primjenjuje u slučaju gdje je zbog historijskog naslova ili drugih posebnih okolnosti potrebno razgraničiti teritorijalno more dviju država na drugačiji način."

¹³ U već dugotrajnom neriješenom sporu sa Slovenijom, Hrvatska je u zaštiti svojih interesa u pravu da članak 15. Konvencije iz 1982. tumači na način da je crta sredine, napose u Piranskom zaljevu (ali i izvan njega), njihova crta razgraničenja sve dok se stranke ne sporazume o drugoj granici. Naime, suprotno članku 10. (i članku 2(1)) te Konvencije, Slovenija svojata sve vode toga zaljeva i u isto vrijeme izbjegava rješenje toga spora u sudskom ili arbitražnom postupku konačnom obvezujućom odlukom.

Barbadosa lovili ribu u spornom području još od 18. stoljeća. Ali se pokazalo da prije uvođenja parobroda, ribarice i škune nisu mogle dosežati daljine između 58 i 147 milja od obale Barbadosa. Osim soljenja i kiseljenja, nije bilo drugih načina za očuvanjem ulova od propadanja. Sve se to naglo promijenilo kada su u kasnim 1970. godinama uvedeni brodovi-frižideri. Otada do danas broj tih barbadoskih brodova porastao je sa jednoga ili dva na 190 (par.255).

Tribunal je u svojoj presudi utvrdio da je praksa dalekomorskoga ulova leteće ribe u vodama koje su do tada bile dio otvorenoga mora, stvarno otpočela u 1978-1980, tj. nekih šest ili osam godina prije nego što je Trinidad i Tobago u 1986. usvojio svoj zakon o arhipelaškim vodama. "Tih nekoliko godina nije dovoljno za nastanak tradicije. A jednom kada je Trinidad i Tobago ustanovio svoj gospodarski pojas, ribolov u njemu od ribara Barbadosa, bilo da je bio ovlašten temeljem ugovora ili ne, nije mogao stvoriti neko ne-ekskluzivno ribolovno pravo ribara Barbadosa, ili *a fortiori* pravni naslov Barbadosa za prilagođavanjem crte sredine" (par. 266).

Tribunal je priznao da nekih 190 brodova-frižidera u vlasništvu ribara Barbadosa više ne može kao prije loviti u vodama Tobaga. Taj je gubitak duboko značajan za njih, za njihove obitelji, njihove izvore prihoda, te za privredu Barbadosa. Ali po mišljenju Tribunala taj gubitak ipak nema katastrofične posljedice (par.267).

"Određivanje morske granice između dviju država temeljem tradicionalnoga ribolova na otvorenom moru od građana jedne ili druge države predstavlja iznimku. A uporište u običajnom i ugovornom pravu za takvo načelo u stvari ne postoji" (par.269).

Na temelju gornjega Tribunal je odlučio da će u zapadnom sektoru ekvidistanca biti crta razgraničenja između Barbadosa i Trinidada i Tobaga (par.271).

Kada je postalo jasno da Barbados neće uspjeti ishoditi korekciju morske granice, on je od Tribunala zatražio da u svojoj presudi odluči o pravu pristupa njegovih ribara i ulova letećih riba u vodama Trinidada i Tobaga.

Tribunal se glede toga zahtjeva proglasio nenadležnim. Naime članak 297-(3)-(a). Konvencije predviđa da obalna država nije dužna da podvrgne arbitraži temeljem Aneksa VII. sporove o ribolovu (par.276). Ali je on u presudi skrenuo pozornost obima strankama na njihovu dužnost iz članka 63(1). te Konvencije koji glasi:

"Kada se isto riblje naselje ili riblja naselja udruženih vrsta nalaze u gospodarskim pojasevima dviju ili više obalnih država, te se države nastoje, izravno ili uz pomoć odgovarajućih subregionalnih ili regionalnih organizacija, sporazumjeti o mjerama koje su potrebne za usklađivanje i osiguranje očuvanja i razvoja takvih ribnih naselja, ne dirajući u ostale odredbe ovoga dijela."

Uz to je Tribunal zabilježio u svojoj presudi neke izjave agenata obiju strana date tijekom postupka glede produžetka njihovih pregovora o ribolovnom sporazumu, koje su pravno obvezujuće za njihove države (par. 278-291).

Na temelju svega gornjega, u dispozitivu presude, nakon što je proglasio da nema nadležnost da sam donese meritornu odluku o tome pitanju (par. 384, (iii)), Tribunal je ustanovio sljedeće:

“Trinidad i Tobago i Barbados imaju dužnost da se sporazume o neophodnim mjerama potrebnima za usklađivanje i osiguranje očuvanja i razvoja naselja letećih riba, i da pregovaraju u dobroj vjeri i zaključe sporazum kojim će se ribarima Barbadosa dopustiti pristup ribolovu u gospodarskom pojasu Trinidada i Tobaga, podložno ograničenjima i uvjetima toga sporazuma, te pravu i dužnosti Trinidada i Tobaga da očuva i gospodari živim izvorima u vodama pod njegovom jurisdikcijom” (par.385, 3).

Radi se o *pactum de contrahendo* sa svim nedoumicama glede dužnosti pregovaranja u dobroj vjeri ukoliko se ne postigne sporazum.

U malom središnjem segmentu crte razgraničenja od nekih 16 milja, stranke nisu osporavale ekvidistancu. Nju je Tribunal potvrdio kao njihovu granicu (par.294).

Nadležnost Tribunala da odlučuje o razgraničenju epikontinenteskoga pojasa izvan udaljenosti od 200 milja. U toj parnici iskrsnulo je nekoliko pitanja važnih za praksu i znanost prava mora općenito, o kojima su njezine strane imale oprečne stavove.

Kako smo naveli, Trinidad i Tobago je osporavao povlačenje jedinstvene morske granice kao obvezatno pravno pravilo. Pozivajući se na članak 76-(4-6). Konvencije iz 1982, on je polagao pravo na vlastiti epikontinentski pojas u čitavom prostoru razgraničenja do vanjskoga ruba kontinentalne orubine, te time i izvan udaljenosti od 200 milja od njegovih polaznih crta (par.174-178). Pri tome je dopuštao da u prostoru u kojemu se zahtjevi strana preklapaju Tribunal odredi jednu crtu razgraničenja njegova epikontinenteskog pojasa, a drugu glede vodenoga stupa i površine mora koji čini gospodarski pojas Barbadosa (par.297-298). Ali, kako smo naveli, Tribunal se temeljem svoje sudačke diskrecije opredijelio za jedinstvenu morsku granicu i time je taj zahtjev odbacio.

U toj parnici Barbados je osporavao nadležnost Tribunala da razgraničuje epikontinentski pojas izvan 200 milja, u kojemu inače prestaje “jedinstvena morska granica”. U tome se pozvao na značajan presedan iz arbitražne odluke iz 1992. u sporu Kanade i Francuske u području voda oko otočića Saint-Pierre-et Miquelon. Ovaj pisac je taj iskaz, koji ovdje citiramo, prije uzimao kao opravdan:

“Svaka odluka Suda kojom bi on priznao ili odbacio prava stranaka nad epikontinentskim pojasom preko 200 morskih milja činila bi razgraničenje, ne “između strana”, nego između svake od njih i međunarodne zajednice

koju predstavljaju tijela ovlaštena za upravu i zaštitu Međunarodne zone morskoga dna (morskog dna izvan granica nacionalne jurisdikcije), koja je proglašena zajedničkom baštinom čovječanstva.

79. Sud nije ovlašten da obavi razgraničenje koje zadire u prava neke od strana koja pred njime nije predstavljena. S time u vezi Sud primjećuje da se u skladu s člankom 76. stavkom 8, i Aneksom II Konvencije iz 1982. o pravu mora, treba ustanoviti tijelo nazvano "Komisija za granice epikontinenteskoga pojasa", radi razmatranja zahtjeva i obavijesti obalnih država i radi upućivanja na njih preporuka. U skladu s tom odredbom, samo one "granice epikontinenteskoga pojasa koje obalna država utvrdi na temelju tih preporuka konačne su i obvezuju"¹⁴

Ali je u ovoj parnici Trinidad i Tobago uspio dokazati suprotno, a Tribunal je ustanovio svoju vlastitu nadležnost o ovome pitanju. Ta je zemlja istaknula da ne postoji preklapanje nadležnosti toga Tribunala i Komisije za granice epikontinenteskoga pojasa. Trinidad i Tobago je od Tribunala zatražio da odredi pravac, tj. azimut, a ne terminus, dok Komisija nije nadležna za razgraničenje nego isključivo za krajnju granicu toga pojasa (par.87).

Kako smo već naveli, Tribunal je ustanovio svoju nadležnost o tome pitanju, i to temeljeći se na sljedećim argumentima: (i) epikontinentiski pojas izvan 200 milja čini dio spora, ili je dovoljno povezan za spor, koji je podnio Barbados; (ii) zapisnici o pregovorima ukazuju na to da je taj prostor bio predmet njihovih pregovaranja; te (iii) u svakomu slučaju u pravu postoji jedinstven "epikontinentiski pojas", prije negoli neki unutarnji pojas i onaj vanjski (par.213).

Ali je, kako ćemo dalje vidjeti, u izrečenoj presudi određena crta razgraničenja koja ne doseže do prostora toga pojasa izvan 200 milja.

Crta razgraničenja u istočnom (atlantskom) sektoru. Zahtjev Barbadosa bio je da se čitav taj veliki prostor ima razgraničiti ekvidistancom, jer nikakvo odstupanje od nje navodno nije opravdano (par.354).

Trinidad i Tobago je zatražio odstupanje od ekvidistance već od točke A na karti IV, i to blago usmjerenim geografskim uporedniku prema sjeveru. Svoj toliko radikalan zahtjev na štetu Barbadosa zasnivao je na trima posebnim okolnostima: projekcija od relevantnih obala njegovih otoka i izbjegavanje presijecanja morskih projekcija ili zadiranja; disproporcionalnost između relevantnih obala parničnih strana; te regionalne implikacije već postignutih ugovora s trećim državama (par.320).

Tribunal je kao relevantnu okolnost jedino priznao disproporcionalnost u duljini obala dviju strana i projekcije od obalnih proćelja njihovih otoka, ali ne u mjeri u kojoj

¹⁴ Cf., *International Legal Materials* 1992, No.5, p.1172, par.78-79.

je to zahtijevao Trinidad i Tobago. On je odbacio točku A od koje bi trebalo izvršiti odstupanje od ekvidistance kao neopravdanu, i znatno je produljio sa crtom sredine sve do točke 10. na prikazanoj karti V. "Ta točka daje učinak prisutnosti obalnih pročelja od obaju Trindada i Tobaga, i time se uzima u obzir okolnost koja bi drukčije bila zapostavljena..." (par.373).

Od točke 10. Tribunal je povukao blago zakrivljenu crtu u pravcu jugoistoka, i to do crte razgraničenja iz ugovora između Trinidata i Tobaga i Venecuele iz 1990. godine.

Ta se krajnja granica time završava unutar prostora epikontinentetskoga pojasa obiju strana do 200 milja (par.364).

III. ZAHTJEVI IZ SLOVENSKE "BIJELE KNJIGE" IZ 2006. GODINE

Valja nam se sada osvrnuti na neke aspekte iz gornje presude koji nam se čine relevantnima glede spora Hrvatske i Slovenije o morskom razgraničenju na području sjevernoga Jadrana. "Bijela knjiga" objavljena je u 2006. godini kao službeni dokument slovenske vlade. Slovenija u njoj ističe zahtjeve za morskim prostorima koji svi pripadaju Hrvatskoj ali ne i Italiji.

Samo se po sebi razumije, a to je i gornja presuda potvrdila, razgraničenja svih morskih prostora vrše se od obala država u sporu. To proizlazi iz temeljnoga načela da kopno dominira morem o kojemu će dalje biti više riječi. Ukoliko je točka na kojoj kopnena granica između susjednih država izbija na obalu sporna, sudbeno tijelo koje ima nadležnost mora o njoj najprije odlučiti. To je upravo slučaj s kopnenom granicom između Hrvatske i Slovenije na obali Savudrijske vale/Piranskoga zaljeva.¹⁵

Načelo potvrđeno u presudi iz 2006, prema kojemu bi razgraničenje trebalo izbjeći zadiranje jedne strane u prirodni produžetak (tj. u projekciju od obale) druge (par.232), po našem mišljenju primjenjuje se pri razgraničenjima teritorijalnoga mora bez iznimke. To stoga što u teritorijalnom moru prostor razgraničenja ne može biti širi od 24 milje od obalnih crta.

U poštivanju toga načela sudbeno tijelo vrši identifikaciju relevantnih obala koje se naslanjaju na morski prostor koji valja razgraničiti. Tribunal je s pravom istaknuo da se tu radi o objektivnom kriteriju "koji se odnosi na sam izvor pravnoga naslova nad morskim prostorom" (par.231). Od tih relevantnih obala određuje se "prostor razgraničenja", koji nikada ne smije zadirati u prostore obuhvaćene frontalnim projekcijama od trećih obalnih država koje nisu strane spora u pitanju.

¹⁵ Polazeći od toga da svaka država ima pravo nazivati dijelove svoga teritorija prema vlastitom izboru, dalje ćemo se ipak koristiti nazivom "Piranski zaljev". Ali sam taj naziv nipošto ne mijenja pravni položaj rečenoga zaljeva, o kojemu će dalje biti više riječi.

Ali cjelokupna obala obiju parničnih strana ne čini "relevantnu obalu" i u njezinu produžetku "prostor razgraničenja". Tamo gdje se frontalne projekcije od obalnih pročelja (fasada) uopće ne dodiruju, svaka od obalnih država ima pravo na sve morske prostore do morskih granica s državom čije obale leže sučelice. To konkretno znači da u prostoru zapadno i južno od rta Savudrija Slovenija nema nikakvih prava, kao što ni Hrvatska nema prava na morske prostore sjeverno i sjeverozapadno od rta Madona u Sloveniji. Već je iz toga razloga neopravdan zahtjev Slovenije za fizičkim izlazom na otvoreno more.

"Relevantna obala" i "prostor razgraničenja" između država u pitanju su samo oni u kojima se te projekcije od obalnih pročelja preklapaju. Između Hrvatske i Slovenije ti su prostori veoma uski. Njihov prostor razgraničenja obuhvaća sve vode Piranskoga zaljeva, te one u pravcu morske granice s Italijom određene osimskim Ugovorom iz 1975. Relevantna je obala, dakle, samo ona između rta Savudrija u Hrvatskoj i rta Madona u Sloveniji.

Samo se u tome prostoru primjenom članka 15. Konvencije iz 1982. povlači privremena crta sredine koja se zbog "historijskog naslova ili drugih posebnih okolnosti" neke od strana, koje druga strana ili nepristrano sudbeno tijelo prizna, može blago korigirati u njezinu korist. Ali se time ne smije zadrijeti ni u hrvatsko teritorijalno more mjereno frontalnom projekcijom od rta Savudrija i južno, kao ni u morsku granicu s Italijom.

Sve gornje znači da su pravno neutemeljeni svi zahtjevi Slovenije za izlazom na otvoreno more izvan njezine "relevantne obale", koji je ona navodno "naslijedila" od bivše SFRJ. Napose su neutemeljeni njezini zahtjevi za nekim prostorima epikontinentalskoga i gospodarskog pojasa ili ribolovne zone koji ne čine prirodni produžetak od slovenskoga kopna. A to se kopno zaustavlja na samoj obali Piranskoga zaljeva.

U vezi s time valja nam nešto opširnije navesti o temeljnom pravnom načelu prema kojemu kopno dominira morem. Barbados i Trinidad i Tobago nemaju zajedničku obalu o čijim se granicama Tribunal trebao izjašnjavati. Obje su te države otočne, i pripadnost njihovih otoka nije nikome sporna. Stoga Tribunalu nije trebalo da u presudi iz 2006. napose potvrđuje to načelo. Ali su se na njemu temeljili svi nalazi Tribunala glede pravnoga naslova na "relevantnoj obali", njezine identifikacije i duljine, kao i glede načela nezadiranja (par.231, 232, 236-239).

U sporu s Hrvatskom, Slovenija u stvari osporava to temeljno pravno načelo. Ona smatra da je stjecanjem svoje neovisnosti ona "naslijedila" neke morske prostore koji su na datum proglašenja njezine neovisnosti činili teritorijalno more bivše Jugoslavenske Federacije (SFRJ). Taj se zahtjev svodi na to da se morski prostori države prethodnice u procesu sukcesije država trebaju dijeliti između država sljednica, kao što se dijele državna imovina, arhivi i dugovi.

Postavlja se pitanje je li potreba za stabilnošću i sigurnošću, kao i potreba za predvidljivim i objektivno određenim kriterijima morskih razgraničenja, mogla ikada dovesti do pravnih pravila o takvoj podjeli morskih prostora, i jesu li takva hipotetska opća pravila mogla derogirati temeljno načelo da kopno dominira morem.

U tome nam se pogledu valja vratiti u prošlost. Nakon što je u 1866. Austrija izgubila Veneciju, ona se u 1867. preobrazila u realnu uniju Austrije i Ugarske. Austrijskom dijelu pripala je obala u Tršćanskom zaljevu s Trstom, čitava Istra sa susjednim otocima, te obala i otoci čitave Dalmacije s Bokom Kotorskom. Ugarskom dijelu pripala je Rijeka kao *corpus separatum* s obalom Hrvatskoga primorja, time da je Hrvatska-Slavonija činila zasebnu državnu cjelinu u okviru Ugarske.

Nakon raspada Austrougarske monarhije u 1918, Italija je proširila svoju obalu na područje Trsta, na Istru, Rijeku, Zadar, Cres, Lošinj, Lastovo, uz manje susjedne otoke. Ostatak te obale, tj. njezin najveći dio, pripao je Kraljevini S.H.S. Države sljednice Austrougarske, uz Italiju i Kraljevinu S.H.S, bile su neobalne države Austrija, Mađarska i Čehoslovačka. Njezine su sljednice bile i Poljska i Rumunjska, ali su one imale izlaz na druga mora.

Pod uvjetom da bi u sukcesiji morskih prostora sudjelovale i neobalne države, morski prostori Kraljevine S.H.S. i Italije umanjili bi se nakon Prvoga svjetskog rata u korist tih država. Tada nakon stjecanja svoje neovisnosti ni Slovenija možda ne bi imala pravo na neke prostore koje danas zahtijeva.

Državne granice su se dalje mijenjale Mirovnim ugovorom s Italijom iz 1947. i Memorandumom o suglasnosti o Slobodnoj teritoriji Trsta iz 1954, potvrđenim osimskim Ugovorom iz 1975. Te su promjene bile u korist Jugoslavije.

Nakon raspada Jugoslavenske federacije i osamostaljenjem Crne Gore u 2006, opet je nastala nova situacija. Srbija i Makedonija su države bez morske obale. Slovenija i Bosna i Hercegovina su izraziti primjeri država u nepovoljnom geografskom položaju. One imaju izlaz na more, ali im prema današnjem međunarodnom pravu geografski položaj njihove kratke obale ne dopušta pravo na vlastiti epikontinentski i gospodarski pojas. Napokon, Hrvatska i Crna Gora imaju svaka svoju obalu s epikontinentskim pojasom u produžetku, i s pravom da iznad njega proglase gospodarski pojas.

Ukoliko bi sve države sljednice bivše SFRJ isticale zahtjeve poput Slovenije, i ukoliko bi takvi njihovi zahtjevi bili utemeljeni na međunarodnom pravu, tada bi i neobalne Srbija i Makedonija također imale pravo naslijediti svaka "svoj" dio morskih prostora, veoma udaljen od njihovih kopnenih granica.

Ali nikada nisu ni mogla nastati takva opća pravila međunarodnoga prava o sukcesiji morskih prostora između svih država sljednica neke obalne države prethodnice. To naprosto zbog toga što u toj oblasti nisu mogući predvidljivi i objektivno određeni kriteriji pripadnosti, kao ni oni glede razgraničenja tih prostora. Dakle, čak kada takve zahtjeve postavlja država koja ima izlaz na more s kojim nije zadovoljna, ona se ne

može temeljiti na nikakvim pravnim pravilima, jer ona uopće ne postoje. Takvi zahtjevi vode ka neredu i dugotrajnim sporovima.

Stoga potreba za stabilnošću i sigurnošću u međunarodnim odnosima na koju se s razlogom poziva presuda iz 2006, ni tu nije mogla dovesti do nikakvoga odstupanja od pravnoga pravila prema kojemu kopno dominira morem pri svim promjenama granica koje inače dovode do stanja sukcesije država. Niti jedna država sljednica ne može steći morske prostore koje priželjkuje ukoliko ne bi stekla i odgovarajući dio obale. Ne postoji valjani pravni naslov nad morskim prostorima u nedostatku pravnoga naslova na obali.

Sloveniji nije stalo do toga da sve države sljednice bivše SFRJ ostvare morske prostore na Jadranskom moru temeljem sukcesije država. Ona samo ističe zahtjeve u svoju korist koje zasniva na nekim svojim navodno stečenim pravima koja je imala na datum proglašenja svoje neovisnosti 25. lipnja 1991. Ako je toga dana ona imala neko pravo, to joj prema njezinu mišljenju Hrvatska ne može osporiti, bez obzira na prava Hrvatske koja je ona sama istoga toga datuma stekla, kada je proglasila svoju neovisnost. Pri tome Slovenija polazi od netočne tvrdnje da je i prije toga datuma ona bila subjekt međunarodnoga prava, što joj nitko u svijetu nikada nije priznao.

Osim s običajnim pravom, Slovenija se pri tome sudara s nekim svojim ugovornim obvezama iz Konvencije iz 1982. koja kodificira ta pravila. Sva ta pravila, koja ćemo dalje navesti, neposredan su odraz temeljnoga načela da kopno dominira morem. S obzirom da je Slovenija, poput Hrvatske, stranka te Konvencije, ovdje ćemo napose raspravljati o njezinim obvezama temeljem ugovornoga prava.

(i) Tvrdnja da je Slovenija "naslijedila" od bivše SFRJ izlaz na otvoreno more u fizičkom smislu, i da se granica njezina teritorijalnog mora zaustavlja na točki T5 iz osinskoga Ugovora iz 1975, u suprotnosti je s člankom 2(1). te Konvencije. Taj članak potvrđuje pravilo da se suverenost obalne države "proteže - izvan njezina kopnenog područja i njezinih unutrašnjih voda... na susjedni pojas mora, koji se naziva teritorijalno more". Stoga Slovenija nije mogla "naslijediti" susjedni pojas teritorijalnoga mora od obala Hrvatske i time izlaz na otvoreno more. Od SFRJ "naslijedila" ga je Hrvatska. Dakle taj izlaz u fizičkom smislu Slovenija naprosto nema.

(ii) Na osnovi pravno neutemeljenoga zahtjeva da ima izlaz na otvoreno more, Slovenija dalje svojata prostor epikontinenteskoga pojasa u njegovu produžetku, te iznad njega gospodarski pojas i ribolovnu zonu. Ali je opet nezgoda u tome što se ti prostori epikontinenteskoga pojasa nalaze u prirodnom produžetku obale Hrvatske u zapadnoj Istri. Njih je proglašenjem svoje neovisnosti *ipso facto* "naslijedila" Hrvatska.

Stoga i s tim zahtjevom Slovenija ne poštuje svoju ugovornu obvezu iz članka 76(1). Konvencije iz 1982. Ta odredba predviđa da epikontinenteski pojas obalne države "obuhvaća morsko dno i njegovo podzemlje izvan njezina teritorijalnoga mora preko čitavog prirodnog produžetka njezina kopnenog područja do vanjskog ruba

kontinentalne orubine". A, kako smo naveli, kopneno područje Slovenije zaustavlja se na sjevernoj obali Piranskoga zaljeva i zbog toga ona naprosto nema takvoga prirodnog produžetka.

(iii) I napokon, svojatajući čitav morski prostor u nevelikom Piranskom zaljevu, na kojemu južna obala uz jedan ulaz u zaljev čini kopneno područje Hrvatska, Slovenija opet krši članak 10(1). rečene Konvencije. Iz toga propisa proizlazi da obalna država može imati unutrašnje vode samo u onom zaljevu čije sve obale samo njoj pripadaju.

Sva tri gornja slovenska zahtjeva predstavljaju pokušaj zadiranja u prirodni produžetak ili u obalnu projekciju od kopna Hrvatske.

Tim svojim protupravnim zahtjevima, i jednostranim aktima bez osnove u međunarodnom pravu, Slovenija krši i svoju ugovornu obvezu iz članka 300. Konvencije o pravu mora iz 1982. Ona u cijelosti glasi: "Države stranke u dobroj vjeri ispunjavaju obveze preuzete ovom Konvencijom i ostvaruju prava, jurisdikciju i slobode priznate u Konvenciji na način koji ne dopušta zloupotrebu prava". Drugi dio ove obveze zasada nije u igri jer se ne može zloupotrijebiti pravo koje se zakonito ne posjeduje.¹⁶

U tome kontekstu napose su zanimljiva neka "historijska prava" na koja se slovenska država poziva. U Bijeloj se knjizi, između ostaloga, navodi da je Slovenija imala vezu s otvorenim morem pod Kraljevinom Italijom i Austrougarskom monarhijom. Ali, kako smo naveli, kao subjekt međunarodnoga prava ta država postoji tek od 1991. godine, time da je općenito međunarodno priznanje stekla početkom 1992. Stoga se o Sloveniji kao državi nije moglo u tim davnim vremenima govoriti, jednako kao ni o Italiji ili Njemačkoj prije njihova ujedinjenja u 1859. i 1871. godini.

Dalje se u Bijeloj knjizi navodi da su slovenski ribari već u to davno doba tradicionalno lovili uzduž obale Istre (koja danas pripada Hrvatskoj), kao i na otvorenom moru. Ističe se da je ribolov nekoć bio veoma važan izvor opstanka slovenskih ribara. Isto se tvrdi glede zahtjeva Slovenije nad čitavim Piranskim zaljevom. Tamo se, uz ribolov, slovensko stanovništvo tradicionalno bavi i uzgojem školjaka. To ne može biti opravdano s obzirom da Slovenija ne posjeduje sve obale toga zaljeva zajedno s njegova oba ulaza.

Tvrdnje o tradicionalnom ribolovu slovenskih ribara kao osnovi za povlačenje morske granice u korist te države, slične su onima Barbadosa u sporu sa Trinidadom i Tobagom. U oba su slučaja one činjenično netočne.

Morski prostori koje Slovenija danas svojata, još su od doba Mletačke Republike (prije njezina ukidanja u 1797), pa sve do raspada Jugoslavenske Federacije u 1991/1992, uvijek činili unutrašnje vode i teritorijalno more samo jedne države (Austrije, Francuske, ponovo Austrije, Italije, te Jugoslavije). U čitavom tom dugačkom razdoblju nitko u tim

¹⁶ Ali postavljajući zahtjeve u kršenju odredaba te Konvencije, i to dakle ne u dobroj vjeri, Slovenija u pregovorima o morskim granicama očito zloupotrebljava svoj položaj članice Europske unije u odnosu na Hrvatsku, kandidata za to članstvo.

prostorima nije mogao stjecati historijska prava. Svi stanovnici tih područja uživali su pravo da se bave ribolovom. Dok su obavljali to zanimanje oni se nisu razlikovali prema etničkoj ili jezičnoj pripadnosti. Među njima su vjerojatno prednjačili Talijani i Hrvati, ali to uopće nije pravno relevantno.

Slovenski ribari stoga nisu u to doba mogli biti predstavnici buduće slovenske države koja je nastala mnogo kasnije. Oni nisu tada mogli ostvariti neko ekskluzivno pravo Slovenije na ribolov koje bi ova mogla "naslijediti" nakon proglašenja svoje neovisnosti u 1991.

Stoga je Arbitražni tribunal u presudi iz 2006. bio u pravu kada je istaknuo da ne postoji uporište u običajnom i ugovornom pravu za određivanje morske granice između dviju država temeljem tradicionalnoga ribolova na otvorenom moru od građana neke od njih (par.269). To *a fortiori* važi za dio Piranskoga zaljeva koji čini teritorijalno more Hrvatske u produžetku njezine obale.

A nakon što je na obalama tih prostora u 1991. izbila međudržavna granica Hrvatske i Slovenije, svaka je od njih stekla u produžetku svoje obale, uz unutrašnje vode i teritorijalno more. Time su svi istinski ili lažni historijski naslovi u Piranskom zaljevu i izvan njega poništeni jer oni ne mogu utjecati na novo stanje.

Gornji slovenski zahtjevi ukazuju na potpuno pogrešno shvaćanje instituta historijskih prava kao ustanove općega međunarodnog prava. Historijska prava ne nastaju prije nego što neka država stekne neovisnost, nego u pravilu nakon toga.¹⁷

Neke su obalne države stekle taj naslov u zaljevima u kojima posjeduju sve obale, ali kojih je ulaz širi od dvostruke širine teritorijalnoga mora. To su postizale miroljubivim, dugotrajnim (*possessio longi temporis*) i efektivnim vršenjem svoje isključive suverenosti, ali uz strogi uvjet odsutnosti protesta drugih država. Tipični primjeri za to su Hudsonov zaljev s ulazom od čak 520 milja (koji je izvan međunarodnih plovniha putova), i znatno uži zaljev St. Lawrence na ulazu u Velika Jezera. Oba se nalaze na atlantskoj obali i pripadaju Kanadi.

Ali u svim tim slučajevima obalna je država zahvaćala prostore otvorenoga mora, i nikada ne teritorijalnoga mora susjedne države. U takvom drugom slučaju kad bi postojao, susjedna bi država aktima u vršenju svoje zakonite vlasti i svojim protestima djelotvorno spriječila nastanak historijskoga naslova.

Nakon što su Hrvatska i Slovenija postale međunarodno priznate države, u njihovim pregovorima o morskom i kopnenom razgraničenju koji su otpočeli još u 1992. godini,

¹⁷ Vidi o uvjetima za stjecanje historijskoga naslova definiranim u arbitražnoj presudi Maxa Hubera o *Otoku Palmas* od 4. travnja 1928, *Reports of International Arbitral Awards*, vol.II, p.839. Vidi o *possessio longi temporis* bez suprotstavljanja drugih država, kao uvjetu za nastanak historijskih voda, u presudi Međunarodnoga suda o *Ribolovnoj nadležnosti* (U.K./Norveška) od 18. prosinca 1951, *I.C.J. Reports 1951*, pp.130-131. Vidi napose o protestu kao načinu sprječavanja nastanka suprotstavljenih stanja, kao i historijskoga naslova -- V.D. DEGAN: *Sources of International Law*, (Martinus Nijhoff Publishers), The Hague 1997, pp.346-348; *Međunarodno pravo*, drugo osuvremenjeno izdanje, Rijeka 2006, str.201-202. 213.

hrvatski predstavnici nisu prestali odbijati sve slovenske zahtjeve sadržane u toj Bijeloj knjizi. Akte vlasti u Piranskom zaljevu i u morskim prostorima izvan njega koje Slovenija svojata, uz slovensku, neprestano vrši i hrvatska policija. Stoga ona u tim prostorima nije nikada vršila isključivu suverenu vlast.

Uslijed toga nije također mogao ni otpočeti rok da bi Slovenija stekla samo za sebe, i uz odsutnost hrvatskih protesta, historijski naslov u Piranskom zaljevu putem miro-ljubivoga i dugotrajnog vršenja isključive suverenosti.

U Bijeloj se knjizi Slovenija još poziva na presedan zaljeva *Fonseca* kojega je netočno prikazala. Ni po toj osnovi ona ne bi mogla ostvariti svoju suverenost nad svim vodama Piranskoga zaljeva kao svojim unutrašnjim morskim vodama. Kad bi taj zaljev i postao "historijski", svaka obalna država imala bi u njemu svoj pojas teritorijalnoga mora, dok bi ostali prostor bio njihov koimperij.¹⁸

Pošto, dakle, Slovenija ne može uopće steći pravo na nikakve morske prostore ako ne bi stekla odgovarajuće dijelove obale, postavlja se važno pitanje ima li ona (ili i Hrvatska) pravo da nakon stjecanja neovisnosti naknadno zahtijeva promjenu kopnenih granica kako bi tim putem postigla taj svoj cilj. Obje te države nemaju to pravo prema dva osnova.

Obje su države pri proglašenju neovisnosti nizom jednostranih izjava potvrdile njihove republičke granice u okviru bivše Jugoslavije kao konačne. To je dopustilo Arbitražnoj komisiji Konferencije o Jugoslaviji da u svome Mišljenju br.7 od 11. siječnja 1992, glede međunarodnoga priznanja Slovenije od Europske zajednice (danas Unije) i njezinih država članica, konstatira sljedeće:

"c) Glede poštivanja nepovredivosti teritorijalnih granica, preuzimanje tih obveza od Republike Slovenije već se nalazi u deklaraciji neovisnosti od 25. lipnja 1991, a ponovljeno je i u njezinu zahtjevu za priznanjem od 19. prosinca 1991. Njezine su granice određene člankom 2. "Osnovne ustavne povelje" od 25. lipnja 1991, bez promjena u odnosu na postojeće granice. Republika Slovenija uz to naglašuje da ona nema nikakvih teritorijalnih sporova s graničnim državama ili Republikama (Hrvatskom)."¹⁹

Uz taj odlučujući pravni razlog, nikakvi zahtjevi za promjenama postojećih kopnenih granica između Slovenije i Hrvatske ne mogu se pravdati ni etničkim razlogom.

¹⁸ Centralnoamerički sud je 9. ožujka 1917. donio odluku u sporu između El Salvadora i Nikaragve. Suci su ustanovili da se radi o historijskom zaljevu koji ima značajke zatvorenoga mora. Sve tri obalne države, uključujući Honduras, "suvlasnice" su voda toga zaljeva, osim pojasa širokog tri milje od obale koji je u isključivom "vlasništvu" svake od njih. Vidi tekst presude - *American Journal of International Law* 1917, pp.674-730. Vijeće Međunarodnoga suda izreklo je 11. rujna 1992. presudu u sporu *O kopnenoj, otočnoj i morskoj granici između El Salvadora i Hondurasa*, u kojemu je intervenirala i Nikaragva. U toj opširnoj presudi Vijeće je Suda, između ostaloga, potvrdilo postojeće stanje u zaljevu Fonseca. Cf., *I.C.J. Reports* 1992, p.616, para. 432 I).

¹⁹ Takav izričit nalaz ne nalazimo u Mišljenju br.4 glede međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske, ali se on i glede nje podrazumijeva.

Slovinci kao nacionalna manjina žive u Italiji, Austriji i Mađarskoj, kao što talijanska i mađarska manjina uživaju poseban ustavni položaj u Sloveniji. Hrvati kao nacionalna manjina obitavaju u Mađarskoj, Srbiji i Crnoj Gori, dok u Bosni i Hercegovini oni čine jedan od tri "konstitutivna naroda". Uz to, na prostorima Hrvatske obitavaju više stoljeća stare manjine Talijana, Srba i Mađara, uz neke novije.

Za razliku od gornjega, gdje se državne granice Slovenije i Hrvatske s drugim susjednim državama sasvim ne poklapaju s etničkim granicama, stanje je sasvim različito u pogledu same hrvatsko-slovenske državne granice. Osim što Talijani kao manjina žive na obje strane te granice, nema niti jednoga slovenskog sela u Hrvatskoj, kao ni jednog hrvatskog sela u Sloveniji. Njihova zajednička državna granica je, da tako kažemo, etnički najčistija u odnosu na sve druge. Dakle, ni s te strane nema nikakve osnove da Slovenija osporava postojeću državnu granicu s Hrvatskom, kao ni obrnuto.²⁰

I u toj svjetlosti zahtjevi Slovenije za morskim prostorima koji čine teritorijalno more, epikontinentski i gospodarski pojas Hrvatske u produžetku njezine obale, ne mogu se pravdati nikakvim pravnim, ali ni drugim razlozima.

IV. ZAKLJUČAK

Pri raspadu Jugoslavije koji je stvarno otpočeo još u 1989. godini, kršila su se brojna pravila međunarodnoga prava. Sjećamo se da se pri pokušaju stvaranja "Velike Srbije" zahtijevala lažna etnička granica u Hrvatskoj na potezu Virovitica-Karlovac-Karlobag. (Badinterova) Arbitražna komisija Konferencije o Jugoslaviji definirala je pravila međunarodnoga prava glede kopnenih razgraničenja. Temeljem tih pravila protupravni su svi teritorijalni zahtjevi bilo koje države sljednice SFRJ na štetu neke susjedne države sljednice. Ali su ratovi u cilju ostvarenja tih protupravnih zahtjeva odnijeli mnoge ljudske živote, učinili su mnoge ljude izbjeglicama i prognanicima, i doveli su do ogromnih materijalnih razaranja.

Protupravni i uporni zahtjevi Slovenije na morske prostore koji primjenom pravila međunarodnoga prava nesporno pripadaju Hrvatskoj, uz još uvijek neriješeno pitanje položaja Kosova, ukazuju na to da proces raspada bivše SFRJ još uvijek nije sasvim završen.

Ali ističući svoje zahtjeve te naravi, i usvajajući zakone bez učinaka u međunarodnom pravu, Slovenija stvarno ne štiti nikakve svoje dugoročne interese.

²⁰ Istina je da su slovenski državljani vlasnici brojnih vikendica na obali Hrvatske. Ali ni ladanjske kuće stranaca u talijanskoj Toscani, ili na španjolskoj, francuskoj i irskoj obali ne pružaju nikakav pravni naslov za korekcijom granica tih država u korist država građana tih imanja. Na takve nerazumne zahtjeve nikada nitko nije ni pomišljao.

Ona svoj zahtjev za fizičkim izlazom na otvoreno more pravda time da bi u protivnom Hrvatska mogla ometati plovidbu brodova u i iz njezinih luka. Ali nitko nije u svome teritorijalnom moru u stanju ometati takav neškodljivi prolazak svih brodova. Bojazni Slovenije u tome pogledu mogle bi se ostvariti jedino ukoliko bi ratne mornarice Italije i Hrvatske zajedničkom akcijom poduzele mirnu blokadu (*pacific blockade, blocus pacifique*) čitave slovenske obale. Tako se što ne da ni u snu zamisliti. Taj je zahtjev tim više nerazborit jer je u tim vodama već uspostavljen sustav odijeljenoga prometa prema kojemu svi brodovi na putu u slovenske luke plovo hrvatskim teritorijalnim morem, a vraćaju se talijanskim. Nitko ih u tome neškodljivom prolasku nikada nije ometao.

Uz to, nakon što sve obalne države koje zakonito posjeduju epikontinentski pojas u Jadranskom moru proglase gospodarski pojas ili ribolovnu zonu iznad njega, i nakon što uz Italiju sve one postanu punopravne članice Europske unije, svi će njihovi prostori pod tim režimima postati zajedničke ribolovne vode Unije, podvrgnute propisima njezine Komisije. U njima će ribolovna prava uživati slovenski poput hrvatskih i drugih ribara iz Unije.

Da bi se to nezdravo stanje uzajamnih odnosa tih dviju susjednih država okončalo, trebalo bi da i Slovenija pristane na ponudu Hrvatske da svoje zahtjeve iz Bijele knjige povjeri na konačno odlučivanje Međunarodnom sudu u Haagu.

Summary:

**CONSOLIDATION OF LEGAL PRINCIPLES ON MARITIME DELIMITATIONS
AND SLOVENIAN "WHITE PAPER" OF 2006**

In this article is first discussed the case of maritime delimitations between Barbados and Trinidad and Tobago, decided in 2006 within the Permanent Court of Arbitration. That was the first case unilaterally initiated by Barbados in pursuance of Part XV of the 1982 Convention concerning settlement of disputes. The parties constituted an arbitral tribunal in accordance with Annex VII of the Convention.

In the western part of the delimitation area, the matter was of continental shelf and EEZ between opposite coasts of the parties. The Tribunal dismissed the claim for shifting from median line in that part, in order to recognize the traditional fishing of "flyingfish" by Barbadian fisherfolk, allegedly dating since the 17th century. That allegation proved to be false. So the Tribunal traced a simple equidistance line in that area.

In the Atlantic part, the matter was of delimitation of the EEZ up to 200 miles, and of the continental shelf even beyond that distance. The Tribunal finally established the border of the parties as an equidistance line throughout, except for a modest adjustment at its eastern end in favour of Trinidad and Tobago, because of its significantly longer relevant coast. That line, as traced by the Tribunal, intersected the maritime boundary established by the 1990 Treaty between Trinidad and Tobago and Venezuela. On that way it did not go longer than 200 miles distance.

What is of far-reaching importance, the Tribunal has in this Award accomplished a synthesis of principles, rules, criteria, factors and practical methods from earlier jurisprudence, articulating them in the context of a consistent process of maritime delimitations to be followed in practice. This synthesis will be of practical use to States in seeking their agreement in good faith, without referring to impartial bodies.

The second part of this paper is dedicated to the still unsettled dispute in maritime areas in the northern Adriatic, issued from the brake-up of the Yugoslav Federation. In 2006 the Slovenian Ministry of Foreign Affairs published as its official document

"White Paper on the Border between the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia".

This author finds that Slovenia's claims in respect to Croatia are inconsistent with not only the customary law of the sea, but also with its commitments from the 1982 UN Law of the Sea Convention, as its treaty obligations. The respective rules which will be quoted here codify customary law, and all of them reflect the basic rule on entitlement of maritime areas that the land dominates the sea:

(i) Slovenia's claim for its exit to the high seas in the physical sense, as allegedly existing on 25 June 1991, is inconsistent with its obligation from Article 2(1) of the 1982 Convention. That provision, which confirms an old customary legal rule, provides that: "The sovereignty of a coastal State extends, beyond its land territory and internal waters... to an adjacent belt of the sea, described as the territorial sea". On the critical date of proclamation of independence both by Slovenia and Croatia, it was Croatia which "succeeded" from the former SFRY its territorial sea in frontal projection from its coastal facade in western Istria.

(ii) Slovenia's claim to its own continental shelf is inconsistent with its obligation from Article 76(1) of the 1982 Convention, which provides that: "The continental shelf of a coastal State comprises the sea-bed and subsoil of the submarine areas that extend beyond its territorial sea throughout natural prolongation of its land territory...". Hence, on 25 June 1991 it was Croatia which acquired ipso facto the rights over the continental shelf in the Adriatic Sea. At the natural prolongation of its land territory, no third State can claim its own shelf. Due to its unfavourable geographical position Slovenia is not entitled to the continental shelf on its own.

(iii) Equally, the assertion that all waters in the Bay of Piran consist of internal waters of Slovenia alone, is in violation of Article 10 of the 1982 Convention. The matter is here of a pluristatal bay in which Croatia is too entitled to the territorial sea off its coast in it.

By these obstinate and protracted claims, devoid of a valid legal basis, Slovenia is also in disrespect of its obligation as laid down in Article 300 of the 1982 Convention, according to which "States Parties shall fulfil in good faith the obligations assumed under this Convention...".

In addition, its claims which it bases on "historic rights" deviate from this concept in general international law. Historic rights can appear only after many years of peaceful exercising of exclusive jurisdiction by the respective State, without protests from other States. In the areas which Slovenia claims on this ground it has never exercised its exclusive jurisdiction. Up to the median line, the jurisdiction is still performed by Croatian State organs. Finally, Croatia has never stopped protesting against Slovenia's unlawful claims.

Key words: *maritime delimitations, territorial sea, continental shelf, exclusive economic zone, fishing rights, historic title.*

